

Õiguskantsler

Teie 16.03.2014 nr

Meie 04.12.2014 nr 6-1/140488/1405005

**Seisukoht vastuolu mittetuvastamise kohta
Karistusseadustiku § 77 lõike 1 põhiseaduspärasus**

Pöördusite minu poole 19.03.2014 Õiguskantsleri Kantseleisse jõudnud avaldusega, milles palusite mul tuvastada, kas karistusseadustiku (KarS) § 77 lõige 1 on vastuolus põhiseadusega.

Tutvunud Teie avalduse, asjakohase õiguskirjanduse ja kohtupraktikaga ning justiitsministri seisukohaga, teatan, et ma ei tuvastanud Teie avalduses esitatud asjaoludel ja kaalutlustel KarS § 77 lõikes 1 sätestatud 30 aasta pikkuse tähtaja vastuolu põhiseadusega või Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga.

I Asjaolud ja menetluse käik

1. Leidsite oma avalduses, et KarS § 77 lg-s 1 ette nähtud ajaline piirang, mille kohaselt eluaegse vangistusega karistatud isiku võib kohus katseajaga tingimisi karistusest vabastada, kui süüdimõistetu on karistusajast tegelikult ära kandnud vähemalt kolmkümmend aastat, võib olla vastuolus Rahvusvahelise Kriminaalkohtu Rooma statuudi¹ (edaspidi: Statuut) artikli 110 punktiga 3. Statuudi nimetatud säte näeb ette, et kohus vaatab eluaegse vangistuse kohta tehtud otsuse uuesti läbi, kui isik on kandnud kaksümmend viis aastat eluaegsest vangistusest, et otsustada, kas määratud karistust võib kergendada. Osutate, et põhiseaduse § 123 lõike 2 kohaselt tuleb vastuolu korral Eesti seaduse ja Riigikogu poolt ratifitseeritud välislepingu vahel kohaldada välislepingu sätteid. Samuti olete oma kirjas viidanud Euroopa Inimõiguste Kohtu (EIK) 9.07.2013 a otsusele asjas Vinter ja teised vs. Ühendkuningriik² (edaspidi ka: otsus *Vinter*), milles EIK on samuti analüüsinud eluaegset vangistust kandvate isikute karistusaja pikkuse ülevaatamise küsimust.

2. 11.04.2014 saatsin Teile menetlusteate, milles teatasin, et olen Teie avalduse menetlusse võtnud ning pöördunud selgituste saamiseks justiitsministri poole.

3. Justiitsministrile saadetud teabe nõudmises³ kirjeldasin Teie poolt tõstatatud küsimust. Pidasin oluliseks küsida justiitsministrilt seisukohta eelkõige selles osas, kuidas ta tõlgendab kohtulahendis Vinter ja teised vs. Ühendkuningriik EIK-i poolt võetud seisukohta, et riigisisises õiguskorras ette nähtud eluaegne vangistus, mille puhul ei ole ette nähtud karistusotsuse

¹ RT II 2002, 2, 5.

² EIK 9.07.2013 otsus asjas nr 66069/09; 130/10 ja 389610 Vinter ja teised vs. Ühendkuningriik.

³ Õiguskantsleri 14.04.2014 kiri nr 6-1/140488/1401656.

ülevaatamise võimalust vähemalt pärast 25 aasta möödumist karistuse määramisest, ei vasta Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (EIKonv) artiklist 3 (piinava, ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise keeld) tulenevatele standarditele⁴ ning kuidas on Eesti kehtiv õigus nimetatud lahendist tulenevate seisukohtadega kooskõlas.

4. Justiitsminister teatas oma vastuses minu teabe nõudmisele⁵ järgmist. Minister on seisukohal, et KarS § 77 lõikes 1 sätestatud eluaegsest vangistusest tingimisi vabastamise otsustamise tähtaeg on kooskõlas EIKonv artikliga 3 ja põhiseadusega. Kohtuotsus *Vinter* on tehtud Ühendkuningriigi suhtes ja selles vaidluses ei olnud pooleks Eesti Vabariik. EIK otsused on kohustuslikuks täitmiseks üksnes sellele lepinguosalisele, kelle osas konkreetne vaidlus on tõusetunud ja otsus on tehtud. Riikidel on iseseisev õigus otsustada, millal karistuse põhjendatuse kontroll peaks toimuma. EIK on oma otsuses toonud üksnes välja võrdleva analüüsi, kuidas erinevates riikides on küsimus reguleeritud. Nagu sellest nähtub, on tähtajad riigiti erinevad, on riike, kus on ettenähtud eluaegsest vangistusest ennetähtaegse võimaluse kaalumine, on riike, kus on olemas armuandmise mehhanism.

5. Minister on seisukohal, et KarS § 77 on kooskõlas EIÕKonv artikliga 3 ja põhiseadusega, kuna Eestis on KarS-is olemas nii tähtaeg, millal võib kohus hakata kaaluma eluaegsest vangistusest tingimisi ennetähtaegse vabastamise võimalust, samuti on Eestis olemas ka põhiseaduse §-st 78 tulenev armuandmise regulatsioon. Seega erinevalt konkreetsetes lahendis vaidlevaks pooleks olnud riigist on Eesti olukord teistsugune.

6. Vastavalt Eesti Vabariigi põhiseaduse § 78 punktile 19 on Vabariigi Presidendil õigus vabastada süüdimõistetuid nende palvel armuandmise korras karistuse kandmisest või kergendada karistust. Armuandmispalvete esitamise arv ei ole piiratud. Presidenti nõustab armuandmise küsimustes armuandmispalvete läbivaatamise komisjon. Komisjoni töökorra punkti 12 kohaselt vaatab komisjon korduva armuandmispalve samas kuriteosjas uuesti läbi üldjuhul pärast aasta möödumist eelmise palve rahuldamata jätmisest. Seega ei pea armuandmispalve esitamiseks ootama seda tähtaega, mis on KarS § 77 lõikes 1 nõutud.

7. EIK tõi otsuses *Vinter* välja, et Islandil, Leedus, Maltal, Hollandis ja Ukrainas ei ole küll karistuse tähtajalist ülevaatamist ette nähtud, kuid samas on ka neis riikides kinnipeetavatel võimalik taotleda enda ennetähtaegset vabastamist ministri, presidendi või kuninga otsusel.

8. Kuigi käesolevaks ajaks on Eesti kuritegevuse osas toimunud olulised arengud paremuse suunas, ei saa samas eitada seda, et äärmuslik karistus, milleks eluaegne vangistus ilmselgelt on, mõistetakse Eestis siiski üksnes erakordselt jõhkrate kuritegude eest. Seetõttu tuleb pidada 1999. a väljapakutud lahendust jätkuvalt Eesti osas põhjendatuks ja vajalikuks.

II Vaidlustatud säte

9. KarS § 77 lõige 1 sätestab: „(1) Eluaegse vangistusega karistatud isiku võib kohus katseajaga tingimisi karistusest vabastada, kui süüdimõistetu on karistusajast tegelikult ära kandnud vähemalt kolmkümmend aastat.“

⁴ *Vinter* ja teised vs. Ühendkuningriik, p-d 120 ja 121.

⁵ Justiitsministri 10.06.2014 kiri nr 10-2/14-3481.

III Õiguskantsleri seisukoht

10. Olete oma kirjas leidnud, et KarS § 77 lõikest 1 tulenev ajaline piirang karistusest tingimisi vabastamise kaalumiseks võib olla vastuolus Statuudi artikli 110 punktiga 3 ja EIK seisukohtadega EIKonv artikli 3 (piinamise, ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise keeld) sisustamisel otsuses *Vinter*.

11. Kuigi KarS näeb karistusest tingimisi vabastamise eeltingimusena ette vähemalt 30 aasta ärakandmise, näeb Statuudi nimetatud säte imperatiivselt ette karistuse ülevaatamise kohtu poolt, kui isik on kandnud ära 25 aastat eluaegsest vangistusest ning sarnast 25 aasta pikkust tähtaega nimetab otsuses *Vinter* EIKonv artikli 3 nõuete sisustamisel ka EIK.⁶

12. Käsitlen esmalt KarS § 77 lõike 1 väidetavat vastuolu Statuudiga. Statuudi näol on tegemist rahvusvahelise lepinguga, millega loodi riikidest eraldiseisva rahvusvahelise organisatsioonina Rahvusvaheline Kriminaalkohus ning lahendati kohtu jurisdiktsiooni ja menetlust puudutavad küsimused. Statuut jõustus Eesti suhtes 1.07.2002, pärast selle ratifitseerimist Riigikogu poolt. Seega pole kahtlust selles, et Statuudi näol on tegemist Eestile siduva välislepinguga, millest tulenevaid kohustusi tuleb täita.

13. Siiski tuleb arvestada asjaoluga, et Statuut reguleerib Rahvusvahelise Kriminaalkohtu tegevust tema jurisdiktsioonialasse kuuluvate kuritegude menetlemisel ning sellest ei tulene liikmesriikidele kohustust kujundada oma siseriiklik kriminaalmenetlus ja kriminaaltäitemenetlus ümber Statuudi alusel rakendatava menetluse sarnaseks. Statuudis sätestatud menetlus arvestab Rahvusvahelise Kriminaalkohtu olemust ja tema jurisdiktsioonialasse kuuluvate kuritegude iseärasusi, seda ei saa üks-üheselt laiendada kogu siseriiklikule karistusmenetlusele. Kuigi Statuudi loomisel on kahtlemata aluseks võetud demokraatlike riikide üldist praktikat karistusõiguse ja -menetluse kujundamisel, ei saa järeldada, et kõik Statuudi sätted võiksid olla käsitletavad rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtete või normidena, mille rakendamine Eesti siseriiklikus õiguses oleks põhiseaduse kohaselt nõutav.⁷

14. Seetõttu olen seisukohal, et Statuudist ei tulene Eestile kohustust rakendada siseriiklikus õiguses Statuudi artikli 110 punktis 3 sätestatud tähtaega ning sellest erineva tähtaja ettenägemine ei kujuta endast *a priori* põhiseaduse rikkumist. Kuigi ka EIK kasutab lahendis *Vinter* Statuudi sätteid muude õigusallikate kõrval ühe võrdlev-õigusliku argumendina oma seisukoha põhjendamisel ennetähtaegse vabastamise taotlemise tähtaja maksimaalse pikkuse osas⁸, ei saa ka sellest minu arvates järeldada, et Statuudis sätestatust erineva tähtaja ettenägemine oleks lubamatu ja kujutaks endast EIKonv-i rikkumist.

15. Mis puudutab EIK otsust *Vinter*, siis võib seda tõepoolest mõista selliselt, et juhul, kui EIKonv-i liikmesriigi siseriiklik õigus ei garanteeri võimalust eluaegse vangistuse ümbervaatomiseks (*review*) mitte hiljem kui 25 aasta järel pärast karistuse määramist, on tegemist EIKonv artiklist 3 tulenevate standardite rikkumisega.⁹ Seisukohta lahendis *Vinter* välja

⁶ Otsuse *Vinter* p-d 120 ja 121: „120. [...] This being said, the Court would also observe that the comparative and international law materials before it show clear support for the institution of a dedicated mechanism guaranteeing a review no later than twenty-five years after the imposition of a life sentence [...].

121. It follows from this conclusion that, where domestic law does not provide for the possibility of such a review, a whole life sentence will not measure up to the standards of Article 3 of the Convention.,,

⁷ Põhiseaduse § 3 lause 2 kohaselt on rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtted ja normid Eesti õigussüsteemi lahutamatu osa.

⁸ Otsuse *Vinter* p-d 65 ja 118.

⁹ Otsuse *Vinter* p-d 120 ja 121.

toodud garantiide universaalsest kehtivusest EIKonv liikmesriikide suhtes on EIK mitmel juhul korranud ka oma hilisemas praktikas.¹⁰

16. Eluaegse vangistuse tähtajalise ülevaatamise kohustus tuleneb EIK-i arusaamast, et süüteo karistus on õigustatud üksnes karistuslike (pönoloogiliste) eesmärkide saavutamise vahendina.¹¹ Karistamise eesmärgid pole staatilised ja nende tasakaal võib karistuse kandmise käigus (eriti kui karistus on pikaajaline) muutuda.¹² Kui kinnipeetav suletakse vanglasse tähtajatult ja ilma perspektiivita sealt vabaneda, võivad tema puhul jääda karistuse eesmärgid saavutamata ning ta ei suuda oma karistusega leppida.¹³ Seetõttu peab kinnipeetavale EIKonv artiklist 3 tulenevalt tagama tema karistuse ülevaatamise, mis võimaldab siseriiklikel organitel hinnata, kas karistusega on saavutatud progress rehabilitatsiooni suunas. Paranemine võib tähendada ka karistamise jätkamise vajaduse äralangemist või karistuse kergendamise vajadust.¹⁴ Seejuures peab aga kinnipeetavale juba karistuse kandmise alguses olema teada, mida ta peab tegema, et tema vabastamise võimalust kaalutaks ja millistel tingimustel, sh millal, selline kaalumise toimub või võib toimuda.¹⁵

17. Kahekümne viie aasta pikkuse maksimumtähtaja eluaegse vangistuse ülevaatamiseks on EIK tuletanud EIKonv liikmesriikide, samuti rahvusvahelise ja Euroopa Liidu õiguse ning rahvusvaheliste kohtute ja Euroopa Liidu Kohtu praktika õigusvõrdleva analüüsi tulemusena.¹⁶ Samas toonitab kohus siiski liikmesriikide laia kaalutlusruumi selle määramisel, millisel viisil, millises menetluses ja mis aja jooksul karistus üle vaadatakse.¹⁷ Kohus ei pea ennast pädevaks otsustama selle üle, millises vormis ning millise organi poolt karistuse ülevaatamise küsimus siseriiklikult lahendatakse.¹⁸

18. Kuigi nõustun justiitsministriga, et lahend *Vinter* on tehtud Ühendkuningriigi suhtes ning vahetult siduv üksnes sellele riigile, leian siiski, et lahendi sõnastus ei jäta kahtlust kohtu soovis kujundada üldine õiguslik standard kõigi EIKonv-i liikmesriikide jaoks. Nagu märkisin eespool, on EIK otsuses *Vinter* toodud garantiide universaalset kehtivust rõhutanud juba mitmes oma hilisemas lahendis. Ka Riigikohus on korduvalt märkinud, et Eesti põhiseaduse tõlgendamisel ja siseriiklike õigusaktide põhiseaduspärasuse hindamisel tuleb arvestada ka EIKonv-i ja EIK praktikaga.¹⁹ Seega oleks vastavate garantiide puudumine Eesti õiguskorras põhiseadusega vastuolus.

19. Eluaegsest vangistusest kohtu poolt tingimisi vabastamise materiaalsooalõigusliku aluse näeb Eesti õiguskorras ette KarS § 77. Tingimisi ennetähtaegse vabastamise üksikasju (sh menetluskorda) reguleerivad ka KarS § 76 ja mitmed vangistuseseaduse (VangS) ning kriminaalmenetluse seadustiku (KrMS) sätted.

20. Samas leian sarnaselt justiitsministriga, et eelkäsitletu ei ole ainus mehhanism meie õiguskorras, mille kaudu tagatakse eluaegsest vangistusest vabastamise või karistuse kergendamise võimalus. Nagu nähtub eelnevast, ei tulene EIK-i käsitlest, et karistuse

¹⁰ Vt nt EIK 22.07.2014 otsus asjas nr 49905/08 Čačko vs. Slovakkia; EIK 20.05.2014 otsus asjas nr 73593/10 László Magyar vs. Ungari, jt.

¹¹ Otsus *Vinter*, p 111.

¹² Samas.

¹³ Samas, p 112.

¹⁴ Samas, p 119.

¹⁵ Samas, p 122; samuti EIK otsus asjas László Magyar vs. Ungari, p 53.

¹⁶ Samas, p-d 117-118 ja 120.

¹⁷ Samas, p-d 105 ja 120.

¹⁸ Samas, p 120.

¹⁹ Nt RKPJK 25.03.2004 otsus asjas 3-4-1-1-04, p 18.

ülevaatamine hiljemalt 25 aasta pikkuse tähtaja jooksul peaks toimuma tingimata kohtumenetluses. Hinnangu andmisel tuleb vaadelda kõiki võimalikke eluaegsest vangistusest ennetähtaegse vabastamise kaalumist võimaldavaid mehhanisme nende koosmõjus.

21. Justiitsminister on nimetanud eluaegse vangistuse ülevaatamist võimaldava mehhanismina Vabariigi Presidendi põhiseaduse § 78 punktist 19 tulenevat armuandmisõigust (armuandmispalvete läbivaatamise menetlust). Põhiseaduse nimetatud sätte kohaselt on Vabariigi Presidendil õigus vabastada süüdimõistetuid nende palvel armuandmise korras karistuse kandmisest või kergendada karistust.

22. Armuandmise taotlemise ja armu andmise võimalus laieneb kaheldamatult ka eluaegses vangistuses viibivale kinnipeetavale.

23. Armuandmisõigus on riigipeale traditsiooniliselt kuuluv, konkreetse karistatu suhtes kehtiv privileeg, mille rakendamisega ei anta hinnangut karistuse määramise otsusele.²⁰ Vabariigi Presidendi armuandmise õigus tugineb vahetult põhiseadusel ning seadusandja ei saa selle ulatust piirata (ehkki võib täpsustada palvete läbivaatamise korda).²¹ Vabariigi Presidendi kaalutusõigus armuandmisel ei ole põhiseadusega sõnaselgelt piiratud (arusaadavalt saab tegu olla siiski üksnes legitiimsete kaalutlustega) ning armuandmist või armuandmispalve rahuldamata jätmist ei põhjendata.²² Armuandmispalvete lahendamise otsustamisel nõustab presidenti mittesiduva arvamusega armuandmispalvete läbivaatamise komisjon.²³ Komisjon peab oma seisukoha kujundamisel võtma arvesse süüdimõistetu varasemat karistatust, toimepandud kuriteo raskust ja selle toimepanemise asjaolusid, karistusest ärakantud aega, süüdimõistetu iseloomustust ja varasemat elukäiku, tema perekondlikku olukorda, tervislikku seisundit ja teisi võimalikke asjaolusid, samuti seda, kas süüdimõistetu on oma süüd mõistnud ja kahetseb toimepandud kuritegu.²⁴ Komisjoni seisukoht ja selle põhjendused ei kuulu avalikustamisele.²⁵

24. Armuandmine võib tähendada nii karistuse kandmisest täielikku vabastamist, karistusest tingimuslikku vabastamist, kui ka muul viisil karistuse kergendamist. See annab presidendile iseenesest oluliselt laiema kaalutusruumi, kui on kohtul karistusest tingimisi vabastamise otsustamise menetluses. Samuti ei sea põhiseadus ega ka muud õigusaktid ajalisi piire armuandmise taotlemisele, seda on võimalik teha seega kogu karistuse kehtivuse aja vältel ning sisuliselt piiramatul arvul kordi.²⁶ KarS § 77 lõikes 1 ette nähtud ajaline piirang armuandmise taotlemisele ei laiene. Seega on armuandmise taotlemise võimalus nii ajaliselt kui esemeliselt tingimisi karistusest vabastamisest oluliselt laiem.

25. Vabariigi Presidendi praktikas on olnud juhtum, kus eluaegset vangistust kandva kinnipeetava karistust on armuandmise korras kergendatud.²⁷ Seega ei ole tegemist üksnes teoreetilise võimalusega karistuse kergendamiseks.

²⁰ E.-J. Truuväli. jt *PõhiSK (2012)* § 78, komm 20.1. Kättesaadav: <http://www.pohiseadus.ee/ptk-5/pg-78/> (28.11.2014).

²¹ RKPKJ 14.04.1998 otsus asjas nr 3-4-1-3-98.

²² E.-J. Truuväli. jt *PõhiSK (2012)* § 78, komm 20.3. Kättesaadav: <http://www.pohiseadus.ee/ptk-5/pg-78/> (28.11.2014).

²³ Komisjoni töökord on kehtestatud Vabariigi Presidendi 31. jaanuari 2007 käskkirjaga nr 13, RTL 2007, 13, 201.

²⁴ Komisjoni töökorra p 7.

²⁵ Samas, p 11.

²⁶ Armuandmispalvete läbivaatamise komisjoni töökorra p 12 sätestab siiski, et korduva armuandmispalve samas kuriteoasjas vaatab komisjon uuesti läbi üldjuhul pärast aasta möödumist eelmise palve rahuldamata jätmisest. See ei välista siiski võimalust, et armuandmispalve vaadatakse erandkorras läbi sagedamini kui ühe aastase intervalliga.

²⁷ President A.Rüütel kergendas oma 31.10.2001 otsusega nr 264 Mihhail Talõšanovi eluaegset vangistust ning asendas selle 20 aasta pikkuse vangistusega.

26. Teisalt erineb armuandmise taotlemine tingimisi vangistusest vabastamisest selle poolest, et armuandmispalve esitamise (ja sellega armuandmise otsustamise menetluse käivitamise) õigus on üksnes karistatud isikul endal.²⁸ Erinevalt KarS §-des 76 ja 77 ning VangS §-s 76 ette nähtud tingimisi vabastamise otsustamise mehhanismist ei käivitu menetlus seega n-ö automaatselt²⁹, kui karistatu ise armuandmist ei taotle. Kuna armuandmise või karistuse muutmata jätmise otsust taotlejale ei põhjendata, siis pole menetlus ja otsuse tegemise aluseks olnud kaalutlused armuandmise otsustamise menetluses isiku jaoks ka võrreldaval määral läbipaistvad, sest taotluse rahuldamata jätmise korral ei tea kinnipeetav selle põhjust ega oma võimalust oma käitumist otsusest juhitudvalt suunata.

27. EIK on oma hiljutises lahendis *László Magyar vs. Ungari*³⁰ analüüsinud seda, kas presidendilt armuandmise (*presidential clemency*) taotlemise võimalus on mehhanism, mis tagab EIKonv artiklist 3 tulenevate (lahendis *Vinter* käsitletud) nõuete täitmise eluaegse vangistuse tähtajalise ülevaatamise osas.

28. Kohus jõudis selles lahendis järeldusele, et armuandmise võimalus **eraldiseisvalt** (*taken alone*) ei rahuldanud konventsioonist tulenevaid nõudeid, sest president ja muud asutused ei olnud oma otsuse tegemisel seotud kindlate nõuete või kriteeriumidega, mille alusel hinnata kinnipeetava vabastamise põhjendatust legitiimsete põnoloogiliste kaalutluste alusel. Samuti ei olnud presidendil kohustust oma otsust kinnipeetavale põhjendada.³¹ Seega ei taganud menetlus, et kinnipeetav saaks teada, mida ja millistel tingimustel ta peab tegema, et teda võidak vabastada.³² Menetlus ei taganud kohtu arvates ka kõigi kinnipeetava arengut ja rehabilitatsiooni puudutada võivate asjaolude tõhusat hindamist.³³ Seisukohta, et humaansetel kaalutlustel rakendatav presidendi armuandmismenetlus ei ole iseenesest küllaldane mehhanism eluaegse kinnipeetava karistuse põhjendatuse hindamiseks, on kohus väljendanud ka muudes otsustes.³⁴

29. Samas pidas EIK siiski võimalikuks, et armuandmisõigus võib tagada konventsiooni nõuetele vastava karistuse hindamise **koostoimes** (*being complemented*) mõne muu karistuse ülevaatamise mehhanismiga.³⁵ Kohus viitas oma seisukohale asjas *Törköly vs. Ungari*³⁶, kus eluaegse kinnipeetava kaebus lükati tagasi põhjendusega, et tal oli võimalus esitada kohtule taotlus enda ennetähtaegseks vabastamiseks pärast 40 aasta möödumist karistuse määramisest ning tal oli ka ajaliselt piiramata võimalus esitada armuandmispalve riigi presidendile.³⁷ EIK arvates võis presidendi armuandmismenetlusele esitatavatesse nõuetesse suhtuda leebemalt, kui see toimib paralleelselt mõne muu ennetähtaegse vabastamise taotlemist võimaldava mehhanismiga.³⁸

²⁸ PS § 78 p 12: „[...] vabastab süüdimõistetud nende palvel [...]“. Vt ka E.-J. Truuväli. jt *PõhiSK (2012)* § 78, komm 20.1. Kättesaadav: <http://www.pohiseadus.ee/ptk-5/pg-78/> (28.11.2014).

²⁹ VangS § 76 lg 1 kohaselt edastab vangla kinnipeetava dokumendid kohtule vangistusest tingimisi vabastamise otsustamiseks pärast KarS § 76 või 77 sätestatud tähtaja möödumist sõltumata kinnipeetava enda initsiatiivist.

³⁰ Vt allmärkus nr 10.

³¹ *László Magyar vs. Ungari*, p-d 57 ja 58.

³² Samas, p 58.

³³ Samas.

³⁴ Nt EIK 13.11.2014 otsus asjas nr 40014/10 *Bodein vs. Prantsusmaa*, p 56.

³⁵ *László Magyar vs. Ungari*, p-d 55 ja 56.

³⁶ EIK 5.04.2011 otsus asja nr 4413/06 *Törköly vs. Ungari* vastuvõetavuse kohta

³⁷ *Törköly vs. Ungari*, p 2; *László Magyar vs. Ungari*, p-d 55 ja 56.

³⁸ *László Magyar vs. Ungari*, p 56.

30. Eelnevast järeldan, et EIK-i käsitluses võib üksikute eraldiseisvalt lahendis *Vinter* välja toodud nõuetele mittevastavate karistuse põhjendatuse hindamise mehhanismide koostoimes olla siiski tagatud EIKonv-iga kooskõlas olev olukord.

31. Nagu eespool välja toodud, on armuandmispalvete läbivaatamise komisjon Eestis rakendatavas armuandmispalvete läbivaatamise menetluses kohustatud arvestama süüdimõistetu varasemat karistatust, toimepandud kuriteo raskust ja selle toimepanemise asjaolusid, karistusest ära kantud aega, süüdimõistetu iseloomustust ja varasemat elukäiku, tema perekondlikku olukorda, tervislikku seisundit ja teisi võimalikke asjaolusid, samuti seda, kas süüdimõistetu on oma süüd mõistnud ja kahetseb toimepandud kuritegu. Nimetatud asjaolude hulgas on kahtlemata ka selliseid, mille analüüsimisel hindab komisjon kinnipeetava vangistuse käigus toimunud arengut ja karistuse eesmärkide saavutamist. Samas ei avaldata kinnipeetavale komisjoni soovitus ega ka presidendi otsuse põhjendusi. Komisjoni arvamus ei ole presidendile siduv ning kehtiv õigus ei seo presidenti kohustusega kinnipeetava arengut hinnata. Seega pean kaheldavaks, kas armuandmispalvete läbivaatamise menetlus tagab eraldiseisvalt EIKonv eelkäsitletud nõuete täitmise.

32. Samas võib armuandmispalvete läbivaatamise menetlus EIK-i seisukohti arvestades olla kooskõlas EIKonv-iga arvestades tingimisi eluaegsest vangistusest vabastamise võimaluse olemasolu KarS § 77 alusel. Kuigi kumbki nimetatud menetlus ei taga eraldiseisvalt lahendis *Vinter* välja toodud nõuete täitmist, tagavad nad kooskõla EIKonv-iga oma koostoimes. Pean seejuures oluliseks, et KarS §-st 77 tulenev 30 aasta pikkune tähtaeg on EIK-i poolt lahendis *Vinter* esile toodud tähtajast pikem üksnes 5 aasta võrra. EIK on lugenud aga EIKonv-iga kooskõlas olevaks 40 aasta pikkuse, s.o 15 aastat nimetatud maksimumtähtaega ületava ennetähtaegsest vangistusest taotlemise aja, kuna see oli kombineeritud presidendile armuandmispalve esitamise võimalusega.³⁹ Ühtlasi pean oluliseks arvestada EIKonv liikmesriikide EIK-i poolt selgelt tunnustatud kaalutlusruumi olemasoluga eluaegse vangistuse ülevaatamise tähtaja ja menetlusviisi valiku osas.⁴⁰

Läbi viidud analüüsi tulemusel teatan, et ma ei tuvastanud VangS § 77 lõikes 1 sätestatud 30 aasta pikkuse tähtaja vastuolu põhiseadusega Teie avalduses esitatud asjaoludel.

Käesolevaga lõpetan menetluse nimetatud asjas. Vabandan, et vastamine Teie kirjale on viibinud.

Austusega

Nele Parrest
õiguskantsleri asetäitja-nõunik
õiguskantsleri volitusel

Mait Laaring 6938432
Mait.Laaring@oiguskantsler.ee

³⁹ Törköly vs. Ungari, p 2.

⁴⁰ Otsus *Vinter*, p-d 105 ja 120.